

XV Letnia Szkoła Andragogów i Poradzoznawców, Międzygórze, 20–24 maja 2013r.

Maj jest trudnym miesiącem dla pracowników naukowo-dydaktycznych wyższych uczelni: zmęczenie mijającym rokiem akademickim daje się we znaki, terminy poganiają, studenci donoszą zaległe prace zaliczeniowe. O tej porze roku jest jednak coś, co skutecznie uzupełnia kurczące się zapasy naukowej energii i entuzjazmu: to Letnia Szkoła Andragogów i Poradzoznawców. Jej Kierownikiem Naukowym (i jednym z pomysłodawców) jest prof. zw. dr hab. Józef Kargul, zaś organizatorzy to: Zespół Pedagogiki Społecznej Komitetu Nauk Pedagogicznych PAN, Akademickie Towarzystwo Andragogiczne, Wydział Pedagogiki, Socjologii i Nauk o Zdrowiu Uniwersytetu Zielonogórskiego, Dolnośląska Szkoła Wyższa we Wrocławiu oraz Naukowe Towarzystwo Poradzoznawcze. W 2013 roku Szkoła odbyła się już po raz 15., po raz pierwszy jednak zaproszono do malowniczego kurortu Międzygórze nieopodal Bystrzycy Kłodzkiej. Ważną i wymagającą funkcję sekretarza pełnił mgr Michał Mielczarek.

Letnia Szkoła zajmuje szczególne miejsce w szczerze wypełnionych terminarzach wydarzeń naukowych andragogów: nie tylko pozwala poznać dokonania i poglądy innych przedstawicieli uprawianej przez siebie dyscypliny, co jest celem większości konferencji naukowych, ale także rozwija umiejętności naukowe młodych andragogów, uczy samodzielnej analizy źródeł, krytycznego myślenia, planowania procesu badawczego. Jest to możliwe dzięki przyjętej formule, w której wiele miejsca przeznacza się na dyskusje i warsztaty. Dzięki temu udział w tym zjeździe staje się cenną inspiracją do samorozwoju i doskonalenia umiejętności badawczych. Trzeba podkreślić, że ogromną rolę odgrywają tu relacje Mistrz–uczeń, które tworzą się i umac-

niąją podczas spotkań i dyskusji, zarówno ujętych w programie, jak i spon-tanicznych: przy śniadaniu, na spacerze, przy kawiarnianym stoliku.

Program Szkoły podzielony jest na dwie zasadnicze części: wykłady i spotkania z profesorami i zaproszonymi gośćmi, wybitnymi przedstawicie-lami andragogiki i nauk pokrewnych, oraz wystąpienia uczestników. Na każ-dy punkt programu przeznaczają się wystarczająco dużo czasu, by wywiązała się ciekawa dyskusja, każdy zadał nurtujące go pytania i wyjaśnił wątpliwo-ści. Właśnie takich dyskusji brakuje zwykle podczas konferencji naukowych, gdzie program wystąpień jest bardzo napięty.

Andragogika stale poszerza obszar swoich zainteresowań: obecnie zaj-muje się nie tylko doksztalcaniem osób dorosłych, z czym przez długi czas była przede wszystkim kojarzona, ale bada wszelkie przejawy aktywności życiowej i poznawczej dorosłych, od studentów do kobiet i mężczyzn w póź-nej starości. To poszerzenie obszaru badawczego sprawia, że staje się sub-dyscypliną coraz bardziej uniwersalną i znaczącą dla pedagogów. Znajduje to potwierdzenie w różnorodności tematyki podejmowanej w prezentacjach zarówno Mistrzów, jak i uczestników. Wielu uczestników Szkoły bierze w niej udział rokrocznie, przyciąganych nie tylko wartością naukową tego wydarzenia, ale także twórczą atmosferą i życzliwością panującą w tym gro-nie. Tym razem wyjątkowo dużo było osób, które przyjechały po raz pierw-szy, wśród nich niżej podpisana. Ich autentyczny zachwyty dowodzi wyjątko-wej atmosfery Szkoły. Warto zwrócić uwagę, że w tym roku po raz pierwszy w nazwie nie znalazło się słowo „młodych” – wszak uczyć się można (i nale-ży!) w każdym wieku.

Oficjalnego otwarcia XV Letniej Szkoły Andragogów i Poradzoznawców dokonała prof. dr hab. Elżbieta Siarkiewicz, kierownik Zakładu Pedagogiki Społecznej i Poradzoznawstwa Wydziału Nauk Pedagogicznych DSW. Tema-tem wykładu inauguracyjnego prof. dr hab. Zofia Szarota (Uniwersytet Pe-dagogiczny w Krakowie) uczyniła „Wartości służące pomyślnemu starzeniu się”. Fakt, że Polska należy do państw świata o najwyższym współczynniku starości demograficznej, nadaje temu zagadnieniu szczególnej wagi. Współ-czesna gerontologia społeczna dąży do tego, by „dodać życia do lat”, czyli uczynić ostatni etap życia aktywnym i jak najbardziej satysfakcjonującym.

Termin „dorosłość” – często stosowany w języku potocznym, lecz do niedawna niejasny naukowo i o zmieniającej się randze – stał się przedmio-tem rozważań prof. zw. dra hab. Mieczysława Malewskiego (DSW). Mów-ca zwrócił uwagę, że tę „kłopotliwą kategorię andragogiki” można uplaso-wać na skali epistemologicznej, gdzie możliwe jest zastosowanie podejścia normatywnego lub opisowego oraz stanowiska realistycznego lub konstruk-

tywistycznego. Stanowisko konstruktywistyczne – stosunkowo nowe w andragogice – zmusza do postawienia pytania: jak edukacja kształtuje dorosłość?

Prof. nadzw. dr hab. Danuta Urbaniak-Zajac (Uniwersytet Łódzki) podzieliła się ze słuchaczami osobistymi doświadczeniami w zakresie doskonalenia warsztatu naukowego badacza-pedagoga („Z doświadczeń biograficzno-metodologicznych”). Omawiając różnice między ilościowymi i jakościowymi metodami badań w pedagogice, uświadomiła odbiorcom, że – wbrew pozorom – nie istnieje coś takiego, jak myślenie bezzałożeńowe. Zdając sobie z tego sprawę, należy dążyć do jak najpełniejszego uświadomienia sobie przyjmowanych założeń w procesie badawczym.

„Dokształcaniu i doskonaleniu zawodowemu” poświęcił swoje wystąpienie prof. zw. dr hab. Tadeusz Aleksander (Uniwersytet Jagielloński). Zwrócił uwagę na niekorzystne zmiany w oświacie dorosłych, które nastąpiły w Polsce po 1989 roku wraz z przemianami gospodarczymi: konieczność redukcji kosztów działalności przedsiębiorstw doprowadziła do likwidacji wszystkich niezwiązanych ściśle z produkcją instytucji, takich jak biblioteki czy przyzakładowe szkoły zawodowe. Dokształcanie zawodowe, na wzór zachodnioeuropejski, przejęły firmy zewnętrzne, których działalność trudno jest kontrolować. Dlatego często zapomina się, że mimo wszystko zakłady pracy wciąż pozostają istotnym miejscem edukacji dla swoich pracowników.

Spotkanie autorskie z dr Małgorzatą Olejarz było dla uczestników szczególnie istotne, ponieważ jest ona redaktor naczelną rocznika „Dyskursy Młodych Andragogów”, w którym mają oni szansę opublikować swoje wystąpienia. „Dyskursy...” wyrosły z Letniej Szkoły Młodych Andragogów: powstały w 2000 r. jako cykliczna publikacja, będąca platformą wymiany poglądów dla młodych badaczy. Początkowo redagował je prof. Kargul. Obecnie „Dyskursy...” mają status czasopisma naukowego i od 2013 r. figurują na liście czasopism punktowanych MNiSW (4 pkt.). Prezentacja nowego numeru pisma jest stałym punktem każdej Letniej Szkoły, a opublikowanie w nim swojego tekstu staje się celem każdego jej uczestnika.

W ramach projektu „PRrawdziwy PR”, organizowanego pod patronatem Polskiego Stowarzyszenia Public Relations, odbyło się spotkanie autorskie z red. Wiesławem Gałązką, dziennikarzem i publicystą oraz doradcą politycznym. Żywy i efektowny sposób prowadzenia prezentacji przez Gościa oraz interesująca wszystkich tematyka (polityka dotyczy wszak każdego) zelektryzowały słuchaczy. Mówca uświadomił odbiorcom, że strategia kreowania własnego wizerunku potrzebna jest nie tylko politykom; także naukowcy, których celem jest ciągły rozwój i pokonywanie kolejnych szczybli

akademickiej kariery, powinni zadbać o swój wizerunek, regularnie dokonywać analizy własnych mocnych i słabych stron (SWOT) oraz planować przebieg rozwoju zawodowego w długiej perspektywie czasowej. Spotkanie z red. Gałązką to przykład otwartości organizatorów Szkoły, którzy, by poszerzać horyzonty młodych badaczy, nie wahają się wychodzić poza tematykę *stricte* pedagogiczną i poza akademickie grono.

„Poradnictwo performatywne” – to tytuł wystąpienia prof. dr hab. Elżbiety Siarkiewicz (DSW). Mówczyni podkreśliła znaczenie i wagę słów, które padają w sytuacji poradniczej: słowa mają moc pośredniego tworzenia rzeczywistości. Świadczy o tym wiele cytatów i powiedzeń mocno osadzonych w kulturze, począwszy od biblijnego „Na początku było Słowo”. Poradnictwo ma miejsce nie tylko w instytucjach do tego powołanych, ale także w życiu codziennym; poradę można otrzymać od przyjaciół, rodziny, lekarza itp. Wypowiedź ma charakter performatywny, czyli skłania do działania, tylko wtedy, gdy jest osadzona w określonym kontekście.

Stałym punktem programu Szkoły jest spotkanie z gośćmi zagranicznymi z liczących się ośrodków europejskich i pozaeuropejskich. W tym roku grono referentów wzbogacili prof. Stephen Billett z Griffith University z australijskiego Queensland oraz prof. Emilio Lucio-Villegas z Uniwersytetu w Sewilli w Hiszpanii. Prof. Billett swoje wystąpienie poświęcił procesowi konstruowania wiedzy w życiu zawodowym, który, jak uzasadnił, zachodzi w toku relacji dwóch zjawisk: indywidualnego uczenia się i zmiany kulturowej. Współzależność czynników osobistych i społecznych przyjmuje postać negocjacji między sprawczością jednostki i społeczeństwa. W związku z tym subiektywne doświadczenia jednostek oraz powiązania między wpływami społecznymi i indywidualnymi powinny zajmować główne miejsce w teoriach uczenia się.

Prof. Lucio-Villegas przybliżył słuchaczom sylwetkę brazylijskiego pedagoga Paula Freire (1921–1997). Freire, mimo prawniczego wykształcenia, obecnie uważany jest za jednego z najważniejszych przedstawicieli radykalnej pedagogiki emancypacyjnej, dążącej do zbudowania sprawiedliwości społecznej. Jej fundamentem jest dialog – warunek zaistnienia komunikacji i interakcji społecznych. Dzięki temu procesy edukacyjne są jednocześnie procesami emancypacyjnymi, wyprowadzającymi ludzi z kultury milczenia.

Z wystąpieniami zaproszonych gości przeplatały się referaty adeptów andragogiki. Ich prezentacje każdorazowo dawały asumpt do żywych dyskusji, które pozwalały młodym autorom zmodyfikować i ulepszyć teksty oraz poszerzyć perspektywę badawczą. Niekiedy musieli wysłuchać słów krytyki, czasem nawet nieco bolesnej, ale zawsze merytorycznie uzasadnionej i war-

tościowej. Kształtujące się wówczas poczucie wspólnoty z innymi pedagogami i świadomość możliwości wsparcia są nie do przecenienia.

Uczestnicy XV edycji Szkoły reprezentowali różne ośrodki akademickie publiczne i niepubliczne oraz różne szczeble rozwoju naukowego (magistrowie i doktorzy). Zróżnicowana tematyka wystąpień odzwierciedla szerokie zainteresowania uczestników oraz szeroką formułę zjazdu. W tym roku szczególnie bogato reprezentowana była tematyka poradnictwa i doradztwa zawodowego, ujmowana z różnych punktów widzenia. Dotyczyły jej wystąpienia:

- mgr Agnieszki Dragon (DSW), *Mediacja jako profesjonalne działanie i interakcja międzyludzka w ocenie jej uczestników*;
- mgr Doroty Ejneberg (DSW): *Doświadczenie bezdomności – perspektywa pracownika socjalnego*
- dr Beaty Jakimiuk (KUL): *Model kompetencji doradcy zawodowego wciąż otwartym problemem badawczym*;
- mgr Ewy Kurek (UW): *Doradztwo – odpowiedź na niepewność, potrzeba czy moda?*;
- mgr Agnieszki Szewczyk (DSW): *Pracownik socjalny jako refleksyjny praktyk, czyli rozważania o różnorodnych sytuacjach poradniczych*.

Ponadto uczestnicy poruszali następujące obszary badawcze:

- zagadnienia poradnicze w perspektywie filozoficznej (dr Alicja Czerkawska, DSW: *Obraz człowieka i świata w perspektywie egzystencjalnej – konsekwencje dla poradnictwa*);
- pedagogika pracy (dr Joanna Kłodkowska, DSW: *Uczenie się radzenia sobie ze zmianami w organizacji OHP*);
- nieobowiązkowe formy kształcenia studentów (dr Magdalena Sasin, UŁ: *Motywacje studentów korzystających z międzynarodowego programu wymiany Erasmus a efekty ich kształcenia za granicą*);
- całościowe uczenie się (mgr Alicja Szostkiewicz, UMK: *Uwarunkowania całościowej aktywności edukacyjnej osób w średniej dorosłości*);
- metodologia badań andragogicznych (dr Daria Zielińska-Pękał, UZ: *Dylematy w prowadzeniu badań uczestniczących*).

Ponadto, dr Monika Sulik (UŚ) zaprosiła uczestników do udziału w warsztacie, który prowadzi ze studentami w ramach zajęć „Biografia w edukacji”. Dr Marcin Szumigraj (UZ) przedstawił wyniki badań obejmujących dorosłych mieszkańców województwa lubuskiego, przeprowadzonych w ramach projektu „Życie Lubuszan. Współczesność i perspektywy”.

Uczestnicy LSAiP doskonaliły swoje umiejętności także podczas gier i warsztatów, przygotowanych przez organizatorów. Tym razem wzięli

udział w grze symulacyjnej, w której należało ocenić tekst nadesłany do publikacji w czasopiśmie andragogicznym. Uczestnicy – podzieleni na kilka grup – wcielili się w członków zespołu redakcyjnego i przygotowali uzasadnienie swojej opinii. Wielce pouczające było też ćwiczenie, polegające na znalezieniu i poprawieniu błędów w artykule naukowym z pracy zbiorowej opublikowanej przez jedną z polskich uczelni.

Corocznie uczestnicy Szkoły odwiedzają wybraną zagraniczną placówkę naukową. Tym razem w ramach wizyty studyjnej wybrali się na Uniwersytet Ostrawski. Rozmowa z wykładowcami czeskiej uczelni oraz pracownikami Biura Współpracy z Zagranicą pozwoliła porównać nie tylko warunki pracy nauczycieli akademickich w obu krajach i wymagania im stawiane, ale także status andragogiki wśród innych subdyscyplin pedagogicznych. W Czechach, podobnie jak w Polsce, wzrasta zainteresowanie studentów kierunkami pedagogicznymi, w tym andragogiką, rośnie także liczba osób studiujących w trybie niestacjonarnym. Niestety, brak czasu nie pozwolił na dłuższą rozmowę i zgłębienie interesujących obie strony tematów.

Referaty, dyskusje i warsztaty w ramach LSAiP to piękny przykład uczenia się od siebie nawzajem. W ten sposób andragogika obecna jest nie tylko w tematyce wystąpień, ale także w samym przebiegu zajęć – udział w nich jest wszak przykładem procesu uczenia się osób dorosłych.

Magdalena Sasin